

Міністерство освіти і науки України

Прикарпатський
національний університет

імені Василя Стефаника

Коломийський

навчально-науковий інститут

ПЕДАГОГІЧНА НАУКА Й ОСВІТНЯ ПРАКТИКА В РЕАЛІЯХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ, ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ

*Збірник
наукових праць*

Коломия

26 березня 2025

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Коломийський навчально-науковий інститут

**ПЕДАГОГІЧНА НАУКА Й ОСВІТНЯ ПРАКТИКА В
РЕАЛІЯХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ, ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ**

збірник наукових праць

Івано-Франківськ
«НАІР»
2025

УДК 37.013:355.48(477:47)(082)

П 24

Педагогічна наука й освітня практика в реаліях війни: виклики, досвід, перспективи: зб. наукових праць / упоряд. Слипанюк О. В., Поясик О. І., Ковальчук О. В., Русакова О. В. Івано-Франківськ: НАІР, 2025. 332с.

ISBN 978-617-8011-61-1

У збірнику представлено результати науково-педагогічних досліджень української педагогіки перед викликами діджиталізації; розвитку освітньої інклюзії у воєнну і повоєнну добу; інноваційних вимірів сучасної освіти; історико-культурних та мовно-літературних студій у контексті воєнного часу; етнокультурного вектора вітчизняної гуманітаристики в реаліях війни.

У його основу ввійшли матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Педагогічна наука й освітня практика в реаліях війни: виклики, досвід, перспективи» (м. Коломия, 26 березня 2025 р.).

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам, педагогам-практикам та всім зацікавленим реформами освітньої галузі.

Рецензенти:

Ланно В. В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і психології Коломийського навчально-наукового інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Мочернюк Н. Д. – доктор філологічних наук, старший науковий співробітник Інституту українознавства імені І. Крип'якевича НАН України.

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність інформації, правильність фактів, цитат та посилань несуть автори.

Рекомендовано до друку Вченою радою Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 06 від 28 квітня 2025 р.)

ISBN 978-617-8011-61-1

© Коломийський навчально-науковий інститут

© Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

<i>Микитюк О. Ю., Олар О. І., Слипанюк О. В., Микитюк П. Д.</i>	
РОЛЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ОСВІТІ В ОСОБЛИВІ ПЕРІОДИ	116
<i>Пускай С.С.</i>	
РОЗВИТОК ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	124
<i>Савчук О. Д., Єгорова І. В.</i>	
СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ЗВО В УМОВАХ ОСВІТНІХ ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО ЧАСУ	130
<i>Ченіль М. В.</i>	
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧА- ЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	135
<i>Шинкура Л. М., Шинкура В. М.</i>	
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ОСВІТНІ ТРЕНДИ У ФАРМАЦІЇ.....	141
<i>V. Yakuba, M. Zvereva</i>	
MOODLE AS A TOOL FOR BLENDED LEARNING IN UNIVERSITY EDUCATION.....	146

РОЗДІЛ ІІІ. РОЗВИТОК ОСВІТНЬОЇ ІНКЛЮЗІЇ У ВОЄННУ І ПОВОЄННУ ДОБУ

<i>Гладкий В.</i>	
АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: ВИКЛИКИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	152
<i>Громик І. І., Боровець О. В.</i>	
ОРГАНІЗАЦІЯ СЕРЕДОВИЩА СПІВПРАЦІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ІНКЛЮЗИВНОГО КЛАСУ	158
<i>Демиденко Т. М., Сильман О. О.</i>	
ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ: АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА ОСНОВНИХ ХАРАКТЕРИСТИК	163

Микитюк О. Ю.,

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
викладач фахового коледжу,
кафедра медичної та біологічної фізики і
медичної інформатики,
Буковинський державний
медичний університет,
м. Чернівці, Україна*

Олар О. І.,

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
кафедра медичної та біологічної фізики і
медичної інформатики,
Буковинський державний
медичний університет,
м. Чернівці, Україна*

Слипанюк О. В.,

*кандидат біологічних наук, доцент,
кафедра педагогіки і психології,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
м. Коломия, Україна*

Микитюк П. Д.,

*кандидат фізико-математичних наук, асистент,
кафедра термоелектрики та медичної фізики,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна*

РОЛЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ОСВІТІ В ОСОБЛИВІ ПЕРІОДИ

Сьогодні цифрові технології поширені та інтегровані в різні аспекти сучасного суспільства. Сталий розвиток суспільства включає соціальний добробут, який значною мірою залежить від освіти. Цифрові технології, які охопили світ, проникли й у сферу освіти.

Інформаційні технології є засобом поширення знань і тим самим важливою рушійною силою реформ в освіті. Впровадження нових технологічних засобів навчання (мобільні пристрої, смарт-дошки, планшети, ноутбуки та ін.) та освітніх інструментів (моделювання, динамічна візуалізація, віртуальні лабораторії та ін.) змінило освітнє середовище. Доведено, що Інтернет – один із найбільш економічно ефективних методів навчання молоді. У студентів формується культура спілкування та дискусії, вміння висловлюватись не лише усно, а й письмово, логічно та системно мислити. Це також надійний механізм для інтеграції досвіду навчання світового рівня для всіх [3, с.115].

Установи, що займаються освітніми технологіями, постійно створюють нові рішення для задоволення освітніх потреб тих осіб, які не можуть отримати освітні послуги традиційним способом. Як інструмент навчання також використовуються соціальні медіа, пройшли значний шлях у своєму розвитку. Багато викладачів і студентів використовують соціальні медіа, як важливий засіб електронного навчання. У наші дні тут відбувається обмін інформацією на важливі теми. Окрім можливості передавати інформацію в довільному місці та в довільний час, сайти соціальних засобів комунікацій є невичерпним джерелом створення мережевих можливостей для організації соціальної діяльності людей та створення нових робочих місць [4, с. 637]. Тому зміни в комунікаційних технологіях відіграють значну роль у суспільному житті та створюють нові можливості у сфері освіти.

Традиційні технології в освіті не забезпечують безпосередньо навчальне середовище методиками швидкого оцінювання та залучення більшої кількості слухачів. Ця проблема вирішується за допомогою цифрових засобів навчання та технологій. В окремих випадках такі технології є неперевершеними поряд з традиційними методами навчання. В даний час смартфони та інші бездротові технологічні пристрої є дуже популярними, тому є сенс, щоб навчальні заклади їх ефективно використовували, шляхом впровадження технологій в навчальний процес. Для молоді

адаптивність і ненав'язливість сучасних технологій робить навчання значно привабливішим. Використання онлайн-календаря, для відображення розкладу занять, розкладу іспитів, семестрових перерв та інших подій, пов'язаних із навчальним процесом, допомагає учасникам навчального процесу планувати розподіл свого часу. Проте для окремих викладачів технології та гаджети в навчальному процесі розглядаються як засіб, що відволікає увагу і тому вони не наважуються використовувати їх під час занять, ігноруючи той факт, що це може бути розумна допомога в навчанні.

П'ять років тому в наш лексикон увійшли поняття: пандемія COVID-19, локдаун і карантин. Люди в усьому світі дізналися про катастрофу, спричинену епідемією коронавірусу. Заходи із запобігання поширення вірусу включали багато різних обмежень для населення планети. У понад 124 країнах було закрито всі навчальні заклади на національному або місцевому рівні, що вплинуло на понад 1,2 млрд студентів [5]. Пандемія COVID-19 змусила інститути перейти на онлайн-режим навчання, щоб підтримувати систему освіти. У цю кризу цифрові технології зуміли не тільки втримати освітню систему на плаву, а й прогресувати.

Цифрові технології стали рятувальниками освіти в цей критичний час. Здобувачі освіти навчалися, не виходячи з власних домівок. Ця глобальна криза підказала необхідність міжнародної інтеграції в систему освіти. Цифрові технології допомагають розвивати здібності, які вимагатимуть професійної діяльності студентів, наприклад розв'язувати проблеми, створювати структуру мислення та розуміти процеси. Вони також готуються до більш непередбачуваного та мінливого майбутнього, у якому технології відіграватимуть вирішальну роль. Набуті здобувачами освіти навички матимуть важливе значення для їхнього професійного успіху. Освітні ресурси та цифрові інструменти сприяють покращенню атмосфери в середовищі здобувачів освіти та роблять процес викладання та навчання привабливішим. Крім того, вони забезпечують кожному навчальному закладу більшу гнучкість.

Проте, навіть після оголошення про завершення пандемії, освіта в Україні продовжила перебувати у особливому становищі внаслідок війни, яка розпочалася у 2022 році [2]. Тому діджиталізація освіти в Україні залишається надзвичайно актуальною.

У статті [6, с.1] обґрунтовано необхідність розробки та впровадження дистанційного курсу «Хмарні технології в освітньому процесі на карантині». Метою цього курсу є ознайомлення вчителів закладів загальної середньої освіти, викладачів коледжів, професійно-технічних та закладів вищої освіти з основними принципами використання хмарних технологій для забезпечення освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. Застосування хмарних технологій зробило можливим використання хмарного сховища як альтернативи звичайних дисків, створення документів з наданням прав спільного використання кільком користувачам, створення інтернет-опитувань та презентацій. Використання хмарних засобів: створення смарт-карт, сайтів, хмарні системи управління навчанням (наприклад, Google Classroom) стало інструментом освітнього середовища.

Інтеграція цифрових технологій в освіту надає здобувачам освіти привабливий досвід навчання, дозволяючи їм, не відволікаючись, залишатися більш зацікавленими в предметі. Використання мультимедійного обладнання в навчальних приміщеннях може зробити процес навчання захоплюючим і, до деякої міри, розважальним для здобувачів освіти. Навчання студентів може стати динамічнішим і захоплюючим, якщо завдання вимагатимуть використання технологічних ресурсів, презентацій та групову участь. Залучення до навчального процесу може відбуватися не лише через використання вербальної комунікації.

Цифрові технології сприяють розвитку здібностей, які вимагатимуть професійної діяльності здобувачів освіти, наприклад при розв'язанні проблем, вчать критично мислити та розуміти суть процесів. Молоді люди також готуються до більш непередбачуваного та мінливого майбутнього, у якому технології відіграватимуть

вирішальну роль. Набуті навички матимуть важливе значення для професійного зростання.

Використання цифрових інструментів і технологій дозволяє здобувачам освіти збільшувати свою активність і бути в центрі процесу. Викладач стає модератором у цьому процесі і може оцінити ефективність навчання. Використовуючи значну кількість цифрових ресурсів, для здобувачів освіти стає можливим здійснювати обмін інформацією. Технології Web 2.0 (вікі, подкасти, блоги тощо) допомагають їм створювати контент, співпрацювати, оцінювати роботу один одного та рухатися до колективного навчання. Ця технологія робить навчання більш надихаючим і змістовним. Блокчейн - технології Web 3.0 також починають інтегруватися в освітні заклади.

Цифрові класи, де працюють з електронними пристроями або платформами, такими як соціальні медіа, мультимедіа та мобільні гаджети, ефективно використовуються в навчальному процесі. Цифрове навчання є стратегією навчання, що використовує певну технологію для виконання всієї навчальної програми та дозволяє навчатися динамічно та оперативно. Учні та студенти користуються технологічними гаджетами або гаджетами, що підключені до Інтернету, а саме ноутбуки, планшети, комп'ютери тощо. Відпадає потреба в тому, щоб робити нотатки того, що викладає вчитель. Більша частина навчальної програми подається учням онлайн через захоплюючу інтерактивну платформу. Незважаючи на численні аспекти, освіта в основі своїй є різновидом спілкування. Інтернет призвів до створення нових каналів зв'язку, які розвинули можливості передачі освітньої інформації та доступу до неї. Такі технології передбачають наявність зворотного зв'язку і необхідні для того, щоб учні отримували зворотний зв'язок від своїх викладачів у реальному часі. Викладачі можуть послуговуватися циклами зворотного зв'язку, щоб забезпечити зворотній зв'язок залежно від багатьох факторів, таких як учень, урок, група тощо.

Відеопрезентації, методи електронного навчання, онлайн-навчання та інші цифрові підходи все частіше використовуються в

процесі викладання й навчання. У навчальних закладах донедавна кольорові таблиці, графіки та моделі були найкращими ілюстративними матеріалами. Проте зараз вони вважаються старомодними методами навчання. Навчання в класі більше не обмежується читанням книг, написанням на дошці для пояснення розділів і понять і конспектуванням. Тепер студенти можуть самостійно вивчати багато тем, користуючись інтернет-ресурсами, серверами дистанційного навчання та цифровими класами. Цифрові технології є ефективним інструментом, який сприяє вдосконаленню процесу освіти різними способами, наприклад полегшує викладачам створення навчальних матеріалів і виявляє нові можливості навчання та співпраці. Надійшла нова епоха з глобальним поширенням Інтернету та багатьма інтелектуальними пристроями, що потребують підключення до нього. Отже, використання можливостей сучасних цифрових технологій з метою революціонізувати освіту для її доступності, ефективності та результативності сприяє персоналізації підходів до навчання, розвитку методик викладання, еволюції навчального середовища. Діджиталізація допомагає творчості студентів та дає їм відчуття успіху, що заохочує до додаткового пізнання внаслідок мислення за межами традиційних методів. Більшість країн акцептували технології дистанційного навчання, використовуючи поєднання різних технологічних інструментів, що є позитивним результатом. Технології забезпечують швидкий доступ до інформації, її зберігання, краще представлення освітнього контенту; з залученням технологій освіта стала значно інтерактивнішою, тепер зручніше ділитися знаннями; підвищується зацікавленість навчанням.

Однак освітня технологія не позбавлена труднощів, особливо у впровадженні та використанні. Виникають питання щодо надмірного часу, проведеного перед екраном, що може вплинути на зір і поставу. Педагоги повинні створювати та коментувати навчальний онлайн-контент, заохочуючи студентів аналізувати тему, зокрема, з кількох точок зору. Крім того, у той час як одні учні досягають успіху в умовах онлайн-навчання, інші відчують значні труднощі через різні

чинники. Одним з вирішальних факторів є низька якість навчання. Онлайн-навчання може створити також труднощі для викладачів. Вчителям часто не вистачає експертних знань у темі, оскільки вони пройшли недостатню підготовку. Тому слід враховувати, що існують технологічні рішення для усунення труднощів, і вони можуть бути корисними як для підготовки викладачів, так і для студентів. Технології можуть забезпечувати навчання без відриву від роботи або поєднання онлайн-навчання та очного навчання. До прикладу, в Україні масові відкриті онлайн-курси «Цифрові навички для освіти з GOOGLE» в двох частинах для педагогічних працівників востаннє пропонувалися Академією Цифрового Розвитку у 2024 році [1]. Хоча освіта завжди виходила за рамки традиційного класу, сучасні виклики та масштаби цифрових і дистанційних форматів вимагають значної адаптації, ретельної підготовки та підтримки. Обмежений або відсутній контакт зі студентами, переосмислення поняття присутності на занятті, зміна підходів у викладанні, відповідне вирішення низки унікальних потреб, мотивація студентів, вирішення суперечливих вимог щодо часу та вирішення обмежених умов може впливати на результат навчання. Вчителі, які викладають через відео, не завжди викладають краще, ніж якби вони стояли перед класною дошкою.

Проте цифрові технології дозволяють студентам познайомитися зі світом і відправитися в далекі краї, не виходячи від комп'ютера. Виступ запрошеного спікера, який поговорить з аудиторією про свій досвід, чудово прикрасить будь-яке заняття. Системи відеоконференцій спрощують спілкування фахівця з певної теми вічна-віч з нашою аудиторією. Онлайн-опитування та інші цифрові технології залучають усіх учнів та студентів, навіть боязких, тих, які зазвичай не піднімають руки на занятті. Онлайн-інструменти взаємодії дозволяють регулярно зв'язуватися зі студентами, щоб отримати інформацію щодо матеріалів курсу та завдань. Фізичні та соціальні обмеження дозволяють студентам співпрацювати будь-де та в будь-який час. Технологія також дозволила студентам приєднатися до спонтанних дискусій і отримати негайні відповіді на будь-які труднощі чи запитання щодо теми. Проте без належного

інформаційно-комунікаційного обладнання, підключення до Інтернету чи мобільної мережі, навчальних ресурсів і підготовки викладачів студенти не можуть брати участь у дистанційній освіті.

Освіта – це передача знань і навичок від одного покоління до іншого. Тому приходимо до висновку, що освіта є важливим процесом, який впорядковує наше життя в суспільній структурі в різні періоди. Майбутнє країни залежить від рівня освіти громади цієї країни, оскільки рівень розвитку суспільства прямо пропорційний зростанню кількості освічених людей у цьому суспільстві. Здібності до навчання людей слід підвищувати шляхом широкого використання технології спілкування в освітньому процесі, а освіта має зайняти своє місце в кожній сфері життя, тому освіту слід перетворити на діяльність протягом усього життя. Системи освіти країн повинні бути перебудовані з урахуванням технологічного розвитку і недоліки в цій області, які існують станом на зараз, повинні бути усунені.

Список використаних джерел

1. АЦР - Підвищення кваліфікації. URL: <https://www.digitalacademy.in.ua/%D0%BF%D1%96%D0%> (дата звернення: 20.02.2025).
2. Лекції під обстрілами. Як ужгородський професор викладає з окопів - BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61372912> (дата звернення: 20.02.2025).
3. Application of digital technologies in teaching a foreign language in a blended learning environment / O. Ihnatova et al. *Linguistics and Culture Review*. 2021. Vol. 5, S4. P. 114–127. URL: <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5ns4.1571> (date of access: 20.02.2025)
4. Büyükbaykal C. I. Communication Technologies and Education in the Information Age. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2015. Vol. 174. P. 636–640. URL: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.594> (date of access: 20.02.2025).

5. COVID-19 Educational Disruption and Response. UNESCO.
URL:

<https://web.archive.org/web/20200329110914/https://en.unesco.org/themes/education-emergencies/coronavirus-school-closures> (date of access: 20.02.2025).

6. Features of distance learning of cloud technologies for the organization educational process in quarantine / T. A. Vakaliuk et al. *Journal of Physics: Conference Series*. 2021. Vol. 1840, no. 1. P. 012051. URL: <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1840/1/012051> (date of access: 20.02.2025).

Пускай С. С.,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

Прикарпатський національний університет імені Василя

Стефаніка,

кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

імені Богдана Ступарика,

м.Івано-Франківськ, Україна

РОЗВИТОК ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

У сучасному світі цифрова трансформація є однією з основних рушійних сил, що визначають розвиток економіки, суспільства та освіти. Вища економічна освіта не є винятком і потребує значних змін в умовах швидкого розвитку нових технологій, інноваційних підходів до навчання та змін в потребах ринку праці. Цифрові технології не тільки трансформують спосіб надання освітніх послуг, але й змінюють саму структуру і зміст навчального процесу. Тому важливим завданням є забезпечення високої якості вищої економічної освіти в умовах цифровізації, що потребує перегляду традиційних підходів і впровадження нових методик.